

**HUMANITARIAN PRINCIPLES OF CAREER PREPARATION IN PRIMARY
EDUCATION**

Shodiyev Narziquil X

Samarqand davlat pedagogika instituti

Pedagogika kafedrası professori

Tog'ayeva Gulnoza Nurmuxammad qizi

Samarqand davlat pedagogika instituti magistranti

Abstract

This article discusses the issues of organizing the process of preparing students for career choice at the primary education stage based on humanistic principles. The importance of personality-oriented education, taking into account the interests and abilities of students, ensuring the right to free choice, and supporting individual development in career guidance is analyzed. According to the results of the study, pedagogical activities based on humanistic principles serve to form professional interests in primary school students and expand their ideas about future professions.

Keywords: humanistic pedagogy, career guidance, primary education, professional interest, person-centered education, student personality.

**BOSHLANG'ICH TA'LIMDA KASB TANLASHGA TAYYORLASHNING INSONPARVARLIK
TAMOYILLARI**

Annotatsiya

Mazkur maqolada boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarni kasb tanlashga tayyorlash jarayonining insonparvarlik tamoyillari asosida tashkil etilishi masalalari yoritilgan. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, o'quvchilarning qiziqish va qobiliyatlarini hisobga olish, erkin tanlov huquqini ta'minlash hamda individual rivojlanishni qo'llab-quvvatlashning kasbga yo'naltirishdagi ahamiyati tahlil qilingan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, insonparvarlik tamoyillariga asoslangan pedagogik faoliyat boshlang'ich sinf o'quvchilarida kasbiy qiziqishlarning shakllanishi va kelajak kasblari haqidagi tasavvurlarining kengayishiga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: insonparvarlik pedagogikasi, kasbga yo'naltirish, boshlang'ich ta'lim, kasbiy qiziqish, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, o'quvchi shaxsi

**ГУМАНИТАРНЫЕ НАУКИ В ПОДГОТОВКЕ К ВЫБОРУ ПРОФЕССИИ В
НАЧАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ**

Аннотация

В данной статье рассматриваются вопросы организации процесса подготовки учащихся к выбору профессии на этапе начального образования на основе гуманистических принципов. Анализируется важность лично-ориентированного образования, учитывающего интересы и способности учащихся, обеспечивающего право на свободный выбор и поддерживающего индивидуальное развитие в профориентации. По результатам исследования, педагогическая деятельность, основанная на гуманистических принципах, способствует формированию профессиональных интересов у учащихся начальной школы и расширению их представлений о будущих профессиях.

Ключевые слова: гуманистическая педагогика, профориентация, начальное образование, профессиональные интересы, личностно-ориентированное образование, личность учащегося.

Kirish

Ta'lim tizimini modernizatsiya qilish sharoitida o'quvchilarni kelajak hayotga tayyorlash, ularda kasbiy qiziqish va moyilliklarni shakllantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Kasb tanlashga tayyorlash jarayoni faqat yuqori sinflarda emas, balki boshlang'ich ta'lim bosqichidan boshlanishi lozim. Chunki aynan shu davrda bolalarning qiziqishlari, layoqatlari va hayotiy maqsadlari shakllanishining dastlabki bosqichlari kuzatiladi.

Insonparvarlik pedagogikasi har bir o'quvchini noyob shaxs sifatida qabul qilish, uning qobiliyat va ehtiyojlarini hurmat qilishga asoslanadi. Shu sababli kasbga yo'naltirish jarayonida insonparvarlik tamoyillaridan foydalanish bolalarning individual imkoniyatlarini ochishga xizmat qiladi.

Insonparvarlik pedagogikasining mohiyati

Insonparvarlik pedagogikasi o'quvchi shaxsini ta'lim jarayonining markaziga qo'yadi. Ushbu yondashuvda bola ta'limning obyekti emas, balki faol subyekti sifatida qaraladi. Insonparvarlik pedagogikasining asosiy maqsadi shaxsning erkin rivojlanishi, o'z imkoniyatlarini namoyon etishi va o'zini anglashiga ko'maklashishdan iborat.

Mazkur pedagogik yondashuv quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

- shaxsga hurmat bilan munosabatda bo'lish;
- individual xususiyatlarni hisobga olish;
- erkin tanlov imkoniyatini yaratish;
- hamkorlikka asoslangan ta'limni tashkil etish;
- ijobiy motivatsiyani shakllantirish;
- o'quvchining qadr-qimmatini e'tirof etish.

Boshlang'ich ta'limda kasb tanlashga tayyorlashning mazmuni

Boshlang'ich sinflarda kasbga yo'naltirishning asosiy vazifasi bolalarda turli kasblar haqida dastlabki tasavvurlarni shakllantirishdan iborat. Bu bosqichda ma'lum bir kasbni tanlash emas, balki kasblar olami bilan tanishtirish va mehnatga ijobiy munosabatni rivojlantirish muhim ahamiyatga ega.

Kasbga yo'naltirish jarayonida:

- kasblar haqida sodda va tushunarli ma'lumotlar beriladi;
- turli mutaxassisliklar vakillari bilan uchrashuvlar tashkil etiladi;
- rolli o'yinlardan foydalaniladi;
- ekskursiyalar uyushtiriladi;
- ijodiy topshiriqlar orqali qiziqishlar aniqlanadi.

Kasb tanlashga tayyorlashning insonparvarlik tamoyillari

Shaxsga yo'naltirilganlik tamoyili

Har bir bolaning qiziqishi va qobiliyati o'ziga xosdir. Shu sababli pedagog o'quvchilarning individual xususiyatlarini o'rganishi va kasbga yo'naltirish ishlarini shu asosda tashkil etishi zarur.

Masalan, rasm chizishga qiziqqan bolalarda dizaynerlik, rassomlik yoki arxitektura kasblariga oid qiziqishlarni rivojlantirish mumkin.

Erkin tanlov tamoyili

Insonparvarlik pedagogikasida bolaga ma'lum bir kasbni majburan tavsiya qilish emas, balki tanlash imkoniyatlarini ko'rsatish muhim hisoblanadi. Bu yondashuv o'quvchida mustaqil fikrlash va qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Individual rivojlanishni qo'llab-quvvatlash tamoyili

Har bir bolaning rivojlanish sur'ati turlicha bo'ladi. Shu sababli kasbga yo'naltirishda o'quvchilarning psixologik va intellektual imkoniyatlari hisobga olinishi lozim.

Hamkorlik tamoyili

Kasbga yo'naltirish samaradorligi o'qituvchi, ota-ona va o'quvchi hamkorligiga bog'liq. Oila va maktabning birgalikdagi faoliyati bolaning kasbiy qiziqishlarini to'g'ri shakllantirishga yordam beradi.

Ijobiy rag'batlantirish tamoyili

Bolalarning muvaffaqiyatlarini e'tirof etish va qo'llab-quvvatlash ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi. Bu esa kelajakdagi kasbiy o'zini aniqlash jarayoniga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Zamonaviy ta'limda insonparvarlik tamoyillarining ahamiyati

Bugungi kunda ta'lim tizimi kompetensiyaviy yondashuv asosida rivojlanmoqda. Ushbu yondashuv o'quvchilarning bilim olish bilan birga shaxsiy sifatlarini ham rivojlantirishni nazarda tutadi. Insonparvarlik tamoyillari esa mazkur jarayonning metodologik asoslaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Boshlang'ich sinflarda insonparvarlik asosida tashkil etilgan kasbga yo'naltirish ishlari:

o'quvchilarning o'z qobiliyatlarini anglashiga;

kasblar haqidagi bilimlarini kengaytirishga;

mehnatga ijobiy munosabatni shakllantirishga;

kelajakdagi kasbiy o'zini belgilashga tayyorlanishiga;

mustaqil fikrlash ko'nikmalarining rivojlanishiga xizmat qiladi.

Xulosa

Boshlang'ich ta'limda kasb tanlashga tayyorlash jarayonini insonparvarlik tamoyillari asosida tashkil etish o'quvchilarning shaxsiy imkoniyatlarini ro'yobga chiqarishda muhim omil hisoblanadi. Shaxsga yo'naltirilganlik, erkin tanlov, individual rivojlanishni qo'llab-quvvatlash, hamkorlik va ijobiy rag'batlantirish tamoyillari bolalarda kasbiy qiziqishlarning shakllanishiga samarali ta'sir ko'rsatadi. Shu bois zamonaviy boshlang'ich ta'lim tizimida kasbga yo'naltirish ishlarini insonparvarlik pedagogikasi asosida tashkil etish dolzarb pedagogik vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risidagi Farmoni. – Toshkent, 2022.

Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021. – 464 b.

Musurmonova O. Pedagogik texnologiyalar va kasbiy ta'lim asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. – 320 b.

Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2017. – 276 b.

Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Iste'dod, 2018. – 180 b.

Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU, 2016. – 192 b.

Suxomlinskiy V.A. Bolalarga qalbimni beraman. – Toshkent: O'qituvchi, 1984. – 384 b.

Amonashvili Sh.A. Guman pedagogika asoslari. – Moskva: Amrita, 2010. – 224 b.

Rogers C.R. Freedom to Learn for the 80's. – Columbus: Merrill Publishing Company, 1983. – 312 p.

Maslow A.H. Motivation and Personality. – New York: Harper & Row, 1970. – 395 p.

Dewey J. Democracy and Education. – New York: Macmillan, 1916. – 434 p.

Super D.E. The Psychology of Careers. – New York: Harper & Brothers, 1957. – 362 p.

Klimov E.A. Psixologiya professionalnogo samoopredeleniya. – Moskva: Akademiya, 2004. –

304 s.

Pryajnikov N.S. Professionalnoye samoopredeleniye: teoriya i praktika. – Moskva: Akademiya, 2008. – 496 s.

G‘oziyev E.G‘. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O‘qituvchi, 2019. – 512 b.

Nishonova Z.T. Rivojlanish psixologiyasi va pedagogik psixologiya. – Toshkent: O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati, 2018. – 368 b.

Xoliqov A.A. Pedagogik mahorat. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2017. – 420 b.

Sayidahmedov N. Pedagogik innovatsiyalar va ta‘lim sifati. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020. – 286 b.

Jo‘rayev R.H., Ziyomuhamedov B. Pedagogika. – Toshkent: Sharq, 2018. – 410 b.